

Mariański, Janusz

"Jus matrimoniale. Ze studiów nad kościelnym prawem małżeńskim", t. 1 (6-7), Warszawa 1996 : [recenzja]

Studia Płockie 26, 257-259

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„*Jus matrimoniale. Ze studiów nad kościelnym prawem małżeńskim*”,
t. 1 (6-7), Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1996, ss. 265.

Recenzowany tom rocznika, starannie wydany przez Wydawnictwa Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, stanowi zinstytucjonalizowaną kontynuację pięciu poprzednich tomów „*Jus matrimoniale*”, zainicjowanych w 1990 r. i wydawanych przez ks. prof. dra hab. Wojciecha Góralskiego jako pracownika naukowodydaktycznego KUL. Po przeniesieniu się założyciela czasopisma w 1996 r. do ATK, Wydawnictwo tej uczelni przejęło rolę jego wydawcy, na czym niewątpliwie zyskał ten pierwszy, i jak dotąd jedyny w świecie nauki prawa kanonicznego (nie tylko polskiego, periodyk naukowy poświęcony wyłącznie kanonicznemu prawu małżeńskiemu i rodzinnemu. Jest to zresztą dziedzina, którą od lat zajmuje się ks. prof. Góralski – jako kierownik katedry kościelnego prawa małżeńskiego i rodzinnego – najpierw na Wydziale Prawa Kanonicznego i Świeckiego KUL, a następnie na Wydziale Prawa Kanonicznego ATK (ta sama nazwa katedry). Dla zaznaczeni, że Wydawnictwo ATK zrealizowało edytorsko po raz pierwszy omawiany rocznik podano „tom 1”; dla podkreślenia zaś że chodzi o kontynuację poprzednich tomów w nawiasie podano „6-7”, chodzi bowiem *de facto* o tom 6-7.

„*Jus matrimoniale*” jest pierwszą tego rodzaju propozycją wydawniczą ukierunkowaną na szerokie potrzeby kanonistyki polskiej, tak w zakresie teorii prawa małżeńskiego jak i praktyki sądowniczej. O celowości i potrzebie wydawania tego rodzaju periodyku świadczy m.in. szybkie rozchodzenie się nakładów dotychczasowych tomów, a także pozytywne recenzje, jakie ukazały się tak w czasopismach polskich (np. „*Prawo Kanoniczne*”) jak i zagranicznych (m.in. w prestiżowym kwartalniku „*Apolinaris*” wychodzącym w Rzymie). „*Jus matrimoniale*” dobrze służy kanonistom polskim, stanowiąc pożyteczną pomoc w zapoznawaniu się z najnowszymi osiągnięciami na polu doktryny i orzecznictwa sądowego, przede wszystkim kształtowanego przez Trybunał Apostolski Roty Rzymskiej. Pismo dociera również do wielu wydziałów prawa polskich uniwersytetów, gdzie ostatnio przywrócono wykłady z prawa kanonicznego.

Nowy tom rocznika zawiera rozprawy i artykuły, nowości orzecznictwa sądowego i recenzje. Taki układ treści przewija się na ogół także w poprzednio wydanych tomach. Jest to schemat korzystny, gdyż umożliwia czytelnikom sięgnięcie nie tylko do teorii, lecz również i do praktyki sądowej, pozwala wreszcie poznać nowe, recenzowane na łamach periodyku prace. W pierwszym dziale znalazło się 12 prac z teorii ko-

ścielnego prawa małżeńskiego, w drugim – 4 pozycje obejmujące komentarze do wyroków sądowych i same wyroki, w trzecim – opublikowano 2 recenzje.

Serię rozpraw i artykułów otwiera znaczące studium abp. prof. Zenona Grocholewskiego, prefekta Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej i profesora prawa kanonicznego na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie. Zostało ono poświęcone problematyce kan. 1099 kpk w przedmiocie błędu co do jedności, nierozzerwalności i sakramentalnej godności małżeństwa. Autor zwraca uwagę na relację wspomnianego rodzaju błędu. w stosunku do nieważności małżeństwa. Istotnym wkładem Grocholewskiego jest ukazanie przesłanek, w oparciu o które błąd determinuje wolę kontrahenta, czyniąc umowę małżeńską nieważną.

Klaus Lüdicke, znany w świecie specjalista w zakresie kościelnego prawa małżeńskiego, profesor prawa kanonicznego na uniwersytecie w Münster, wypowiada się na temat przymusu i bojaźni w kan. 1087 kpk z 1917 r. oraz w kan. 1103 kpk z 1983 r. Studium ma zatem charakter komparatystyczny i wnosi wiele nowatorskich uwag i spostrzeżeń pozwalających lepiej zrozumieć ewolucję normy prawnej.

Cztery kolejne artykuły odnoszą się do celów oraz istotnych obowiązków małżeńskich. Ks. Ryszard Sztymmler, profesor prawa kanonicznego w ATK w Warszawie i w WSP w Olsztynie, prezentuje soborową koncepcję celów małżeństwa (artykuł pierwszy), następnie istotne obowiązki małżeńskie (artykuł drugi). Obydwie prace, na wskroś nowatorskie, stanowią pogłębiony wykład autora próbującego usystematyzować istotne obowiązki małżeńskie. W pierwszej publikacji prezentuje soborową wizję celów małżeństwa, zwracając uwagę na nowe ujęcie małżeństwa w konstytucji o Kościele w świecie współczesnym „*Gaudium et spes*” oraz w kan. 1055 kpk. W artykule drugim Sztymmler stawia problem określenia istotnych obowiązków małżeńskich, należący do kluczowych w nowym prawie małżeńskim. Bardzo cennym wkładem autora jest tutaj próba ukazania źródła i zakresu istotnych obowiązków małżeńskich, a następnie dokonanie pewnego rodzaju ich skatalogowania.

Z kolei ks. dr hab. Józef Krzywda prezentuje istotowe obowiązki małżeńskie w przemówieniach Jana Pawła II. Jest to oryginalne ujęcie problematyki, tak doniosłej w nauczaniu papieskim. Autor wydobywa z bogatego nauczania papieskiego poszczególne obowiązki małżeńskie: dążenie do świętości, doskonalenia religijnego, doskonalenia moralnego, tworzenie wspólnoty miłości, formowanie wspólnoty życia, powinność w zakresie zrodzenia i wychowania potomstwa, przekazanie i szacunek dla życia.

S. Maria Goretti Agata Wilczewska CSFN omawia dalsze przygotowanie do wypełnienia istotnych obowiązków małżeńskich w świetle kościelnego partykularnego prawa polskiego. Podstawowym źródłem dla autorki jest tutaj Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele Katolickim z 5 września 1986 r. Znaczącym fragmentem tego artykułu są rozważania na temat treści przygotowania do wypełniania istotnych obowiązków małżeńskich. Interesująco przedstawiają się wnioski, w których znalazło się wiele trafnych postulatów duszpasterskich.

Ks. prof. Wojciech Góralski jest autorem pracy na temat sakramentu małżeństwa w ujęciu Katechizmu Kościoła Katolickiego z 1992 r. Jest to pierwsze w dotychczasowej literaturze studium na ten temat. Dokonując krytycznej oceny wymienionego

dokumentu w odniesieniu do małżeństwa, autor zwraca uwagę, że Katechizm stanowi pewny i autentyczny punkt odniesienia w przekazywaniu doktryny katolickiej na ten temat.

Dwie kolejne prace zostały poświęcone alkoholizmowi jako przyczynie nieważności małżeństwa. Ich autorem jest Wiesław Krupa, biegły sądowy. W pierwszej publikacji został ukazany alkoholizm jako przyczyna wspomnianej nieważności, w drugim zaś czytelnik zapoznaje się z zasadami opracowywania opinii biegłego psychologa w sprawach o nieważność małżeństwa. Obydwa szkice wzajemnie uzupełniające się stanowią cenny materiał dla pracowników sądownictwa kościelnego.

Kolejny artykuł dotyczy procedury sądowej. Ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański (ATK i Uniwersytet Śląski) wypowiada się na temat przyjęcia skargi o stwierdzenie nieważności małżeństwa. Poza oryginalną wykładnią przepisów autor wysuwa wiele godnych uwagi postulatów dla praktyki sądowej. Jest to praca z zakresu procedury sądowej.

Ks. Jan Dudziak, profesor prawa kanonicznego w PAT w Krakowie i na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu, referuje odpowiedzi Papieskiej Rady do Interpretacji Tekstów Prawnych w przedmiocie małżeństwa. Są to zwięzłe wyjaśnienia dziesięciu kwestii, w których wymieniona Rada udzieliła autentycznej wykładni odnośnych przepisów kodeksu prawa kanonicznego. Szczególnie interesujące są wywoły na temat odpowiedzi do kan. 1673, 1-4 kpk w przedmiocie właściwości trybunałów w sprawach o nieważność małżeństwa.

Ostatnią pracą z pierwszego działu jest artykuł ks. lic. Witolda Adamczewskiego SJ, stanowiący interesujące studium porównawcze na temat uznania skutków cywilnych małżeństwa kanonicznego w najnowszych umowach konkordatowych. Autor uwzględnił m.in. ostatni konkordat polski (1993 r.). Podstawę do badań nad tą problematyką stanowi 5 umów państwa ze Stolicą Apostolską.

W dziale poświęconym orzecznictwu znajdujemy dwa komentarze (Ks. W. Góralskiego do dwóch wyroków Roty Rzymskiej, a następnie teksty *in extenso* dwóch wyroków: Sądu Metropolitalnego w Katowicach – red. R. Sobański i Sądu Międzdiecezjalnego w Grodnie – red. W. Gałązka). Wydaje się, że zarówno komentarze do orzeczeń rotalnych, jak i wyroki opublikowane w całości, powinny stanowić – jak i w poprzednich tomach – cenną pomoc praktyczną dla pracowników sądownictwa kościelnego. W dziale recenzji zamieszczono dwa omówienia książek obcojęzycznych z zakresu prawa małżeńskiego.

Raz jeszcze wypada stwierdzić iż recenzowany tom „Jus matrimoniale” stanowi cenną publikację, która zainteresuje szerszy krąg odbiorców. Wymieniony rocznik uzyskał już sobie powszechne uznanie wśród kanonistów polskich, cieszy się dużym zainteresowaniem zarówno wśród teoretyków kościelnego prawa małżeńskiego, jak i pracowników sądownictwa kościelnego. Z pewnością nakład zostanie wyczerpany, podobnie jak w przypadku dotychczasowych tomów.

Ks. Janusz Marianański